

γυρόλιθον τό, Πόντ. (Τρίπ. Χαλδ.) Πληθ. γυρόλιθα τά, Πόντ. (Κοτύωρ. Χαλδ.) Γενικ. γυρολίθων Πόντ. (Κοτύωρ.)

Ἐκ τῶν οὖς. γ ὕ ρ ο ς καὶ λ ί θ ο ς.

Ὁ ἐνικ. γ ὕ ρ ο λ ί θ ο ν περιληπτικῶς καὶ πληθ. οἱ πελεκημένοι λίθοι, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν κυκλικὴν βάσιν τοῦ φούρνου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀρχίζει σχηματιζόμενος ὁ θόλος ἐνθ' ἄν. : Τὰ φουρνόλιθα τὰ ἐγκαμε ἀντξᾶν 'ς σὰ γυρόλιθα κανεῖνταν (αἱ πέτραι τοῦ φούρνου, τὰς ὁποίας ἐφέραμεν, μόλις ἤρκεσαν διὰ γυρόλιθα) Χαλδ.

γυρολόγι τό, ἐνικ. γυρολόι Ρόδ. 'ρολόι Ρόδ. (Ἀπόλλων.)

Ἐκ τοῦ οὖς. γ ὕ ρ ο ς καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -λό γ ι, περὶ τῆς ὁπ. βλ. Γ. Χατζιδ., Ἀθηνᾶ 22 (1910), 250.

Ἡ συγκομιδὴ τῶν ἐκ τοῦ ἀνέμου πέριξ τῆς ἐλαίας πιπτόντων ἐλαιοκάρπων ἐνθ' ἄν. Συνών. κ ο κ ο λ ό γ ι.

γυρολόγος ὁ, σύνθη. γιουρολόγος Ἀθῆν. (παλαιότ.) γερολόγος Ἑρεικ. Κέρκ. Μαθράκ. Μακεδ. (Βόιον) Ὁθων. Παξ. γυρολόος Θήρ. Πελοπν. (Ξεχώρ.) κ.ά. γυρουλόγους Ἀλόνν. Εὐβ. (Ἀγία Ἀνν.) Ἡπ. (Ἀγναντ. Κουκούλ. Πλατανούσ.) Θεσσ. (Συκαμν.) Μακεδ. (Γήλοφ. Δασοχώρ. Ρουμλ.) Στερελλ. (Ἅγιος Κωνσταντίν. Αἰτωλ. Ἀκαρναν. Λεβάδ. Περίστ. Φθιώτ. Φωκ.) γυρουλόους Θεσσ. (Βαθύρρ.) Μακεδ. (Τρικοκκ.) Στερελλ. (Ἄρτοτ. Ἀχυρ. κ.ά.) γυρουλός Θεσσ. (Πήλ.) γ'ρολόγος Λευκ. (Φτερν.) Στερελλ. (Δεσφ.) γ'ρολόος Στερελλ. (Δεσφ. κ.ά.) ξυρολόγος Χίος 'υρολόος Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τοῦ οὖς. γ ὕ ρ ο ς καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -λό γ ο ς.

1) Ὁ πλανόδιος μικρέμπορος, ὁ πωλῶν κυρίως ψιλικά καὶ ὑφάσματα, περιερχόμενος τὰ χωρία καὶ τὰς συνοικίας τῶν πόλεων σύνθη. : Πέρασε κάνας γυρολόγος τοῦτες τίς μέρες Πελοπν. (Τριφυλ.) Ἡρθ' οὐ γυρουλόους κὶ θὰ φονίσουμι σήμυρα Στερελλ. (Ἀχυρ.) Ἐνας 'υρολόος εἶν' ἐπὰ καὶ πουλεῖ χίλια δυὸ Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Ἀμα θὰ 'ρθῇ κάνας γυρουλόγους, θὰ πάρου ἓνα κουϊλούξ (= κεφαλομάντηλο) Θεσσ. (Συκαμν.) Τὸ σκιᾶδι ποὺ φορεῖ ὁ Μανοῦσος τό 'χει ξαφρισμένο ἀπὸ κανένα γυρολόγο (σκιᾶδι = ψάθινο καπέλο, ξαφρισμένο = κλεμμένο) Μῆλ. || Παροιμ.

Τοῦ γυρολόγου ὁ γάιδαρος κουτσὸς πρέπει νὰ εἶναι (ἐπὶ τῶν βραδέως κινουμένων διὰ τὰς ἐργασίας των γυναικῶν) Πελοπν. (Ὀλυμπ.) Συνών. γ ὕ ρ α τ ξ ῆ ς, γ ὕ ρ ι σ τ ῆ ς 1β, μ ε τ α π ρ ά τ η ς, π ρ α μ α τ ε υ τ ῆ ς, π ρ α μ α τ σ ο ύ λ η ς, ψ ι λ ι κ α τ ξ ῆ ς. 2) Ὁ κρατῶν τὸν πρῶτον χορεύοντα κατὰ τὸν κύκλιον χορὸν Χίος. 3) Ὁ ἔχων ἄστατον χαρακτῆρα Ἡπ. (Θεσπρωτ.) Πελοπν. (Ξηροκ.) 4) Μεταφ., εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν κυνηγῶν, ὁ λαγός, ὅταν ἔχη πληνθῇ μακρὰν τῆς φωλεᾶς του ἐνικαχ.

γυρολογῶ ἐνικαχ. γυρουλονγάου Εὐβ. (Ἀκρ. κ.ά.) γυρολογῶ Μύκ. Ρόδ. κ.ά. ξυρολογῶ Χίος (Καρδάμ.)

Ἐκ τοῦ οὖς. γ ὕ ρ ο λ ό γ ο ς.

1) Περιφέρομαι ἀσκόπως καὶ ἀδικαιολογήτως Εὐβ. (Ἀκρ. κ.ά.) Μύκ. : Δὲ βαλονκόνεται μιὰ στιγμὴ οὐλὴ μέρα γυρολογᾷ (δὲ βαλονκόνεται = δὲν κάθεται εἰς τὸν τόπον του) Μύκ. Ἀι, ἔλα, κάτσι νὰ φᾶμι, τί γυρουλονγάς τόσην ὥρα; Ἀκρ. Φέει κάθε προῦτ, γυρουλονγάει, γυρουλονγάει κὶ παρ'σμάζιτι τοῦ μισ'μέρ' γιὰ φατ' αὐτόθ. Συνών. χ α ζ ο λ ο γ ῶ. 2) Ἐπὶ χορευτῶν, φέρω στροφὰς ἀδεξίως μὴ γνωρίζων χορὸν Χίος (Καρδάμ.) : Ζυρολογᾷ λιγαίν.

3) Συλλέγω τοὺς ἐκ τοῦ ἀνέμου πεσόντας πέριξ τῆς ἐλαίας καρπούς Ρόδ. Συνών. κ ο κ ο λ ο γ ῶ.

γυρολωμάκι τό, Νάξ. (Δαμαρ. Φιλότη.) 'υρολωμάκι Νάξ. (Ἀπύρανθ.) 'ερολωμάκι Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τοῦ οὖς. γ ὕ ρ ο λ ῶ μ ι κατὰ τύπ. ὑποκορ.

Μικρὰ λωρὶς ὑφάσματος περιρραπτομένη εἰς τὰ ἄκρα γυναικείων ἐνδυμάτων ἐνθ' ἄν. : Σκοῦρο 'ναι τὸ φουστάνι ἐτοῦτο 'ιὰ σένα. Νά 'βρῆς τίστ' ἀνοιχτὸ νὰ τοῦ βάλης ἓνα 'ερολωμάκι ν' ἀνοίξῃ μιὰ 'υχιά (νὰ γίνη ὀλίγον ἀνοιχτό-χρωμον) Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

γυρολώμι τό, Νάξ. (Δαμαρ.) 'υρολώμι Νάξ. (Ἀπύρανθ.) 'ερολώμι Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τῶν οὖς. γ ὕ ρ ο ς καὶ λ ῶ μ α κατὰ τύπ. ὑποκορ.

Λωρὶς ὑφάσματος περιρραπτομένη εἰς τὰ ἄκρα γυναικείων ἐνδυμάτων ἐνθ' ἄν. : Ἡλυσε δὲ 'ερολώμι τσῆ τραχηλιᾶς ἐτουνῆς (ἤλυσε = διελύθη, ξέφτισε) Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Συνών. μ α ρ γ έ λ ι, ρ έ λ ι, τ ρ έ σ α.

γυρολωμιάζω Νάξ. 'υρολωμιάζω Νάξ. (Ἀπύρανθ.) 'ερολωμιάζω Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τοῦ οὖς. γ ὕ ρ ο λ ῶ μ ι.

Περιρράπτω τὰ ἄκρα γυναικείων φορεμάτων, σενδονίων, κλινωσκεπασμάτων, σάκκων καὶ λοιπῶν πανίνων εἰδῶν οἰκιακῆς χρήσεως δι' ἐτέρας λωρίδος ὑφάσματος πρὸς διακόσμησιν ἢ στερέωσιν των ἐνθ' ἄν. : Πιάσ' τὴ δαρχηλιά νὰ τὴ 'ερολωμιάσῃς Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Μιὰ 'υχιά βανὶ σταυρωτὸ εἶχα καὶ 'ερολώμισα τσι δυὸ πάνες αὐτόθ. Ἰὰ 'ερολώμισα τὸ τσουβάλι ἐτοῦτο, 'ιὰ θὰ ξεκάμη καλὰ-καλὰ (= θὰ ξηλωθῇ τελείως) αὐτόθ.

γυρομάντηλο τό, ἐνικαχ. 'υρομάδηλο Νάξ. (Βόθρ.)

Ἐκ τῶν οὖς. γ ὕ ρ ο ς καὶ μ α ν τ ῆ λ ι.

Τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν τυλισσόμενον μανδήλιον ἐνθ' ἄν. : Τὸ 'υρομάδηλό του κρέμεται Βόθρ. Συνών. κ ε φ α λ ο γ ῶ ρ ι, σ α ρ ί κ ι.

γυρομαργελώνω ἀμάρτ. Μέσ. γυρομαργελώνομαι Κρήτ.

Ἐκ τοῦ ἐπιρρ. γ ὕ ρ ο καὶ τοῦ ρ. μ α ρ γ ε λ ῶ ν ω.

Περιβάλλω τι οἶονε δι' ὥας, μαργελίου: Ἄσμ.

Ὁδὲν ἐκτίστ' ὁ Κιφωτὸς κ' ἐθεμελιώθ' ὁ κόσμος

κ' ἐγυρομαργελώθηκεν ἡ θάλασσα τὸν ἄμμο

Πβ. μ α ρ γ ε λ ῶ ν ω.

γυρομπεντενιασμένος ἐπίθ. ἀμάρτ. γυροbedενιασμένος Κρήτ. (Ἅγιος Γεώργ. κ.ά.)

Μετοχ. τοῦ ρ. *γ ὕ ρ ο μ π ε ν τ ε ν ι ά ζ ω.

Ὁ περιβληθεὶς διὰ τείχους, ὁ περιτειχισθεὶς: Γυροbedενιασμένη ἐκκλησιά.

γυρονυχίδα ἡ, ἀμάρτ. γερανυχίδα Θράκ. (Αἶν.)

Ἐκ τῶν οὖς. γ ὕ ρ ο ς καὶ ν υ χ ί δ α.

Τὸ πέριξ τῶν ὀνύχων τμήμα τοῦ δακτύλου: Ἄσμ.

Ἐν'τα καὶ τὰ δαχτύλια μου μὲ τίς γερανυχίδες.

Πβ. καὶ π α ρ α ν υ χ ί δ α, σ κ υ λ λ ο ν υ χ ί δ α.

γυρόξυλο τό, ἐνικαχ. γυρόξ'λου Στερελλ. (Αἰτωλ. Τριχων.)

Ἐκ τῶν οὖς. γ ὕ ρ ο ς καὶ ξ ύ λ ο.

Ἐκάστη ἐκ τῶν σανίδων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸν γῦρον

τοῦ μύλου, ἤτοι τὸ ξύλινον κυκλικὸν περίφραγμα τὸ περιβάλλον τοὺς μυλόλιθους, τίς μυλόπετρες ἐνθ' ἄν.: *Τὰ γυρόξ'λα εἶνι γιονμῆτα γυράλιβρα* Αἰτωλ. "Ἀλλαξά τὰ γυρόξ'λα ἀπ' τοῦ μύλου αὐτόθ. Συνών. γύρα 4β, γύρος 3ι, γυρωσιά, φάκλα.

γυρόπασμα τό, Λειψ. κ.ά.

Ἐκ τοῦ ρ. γυροπάσσω.

Τὸ ἀλάτισμα τοῦ εἰς σχῆμα κυλινδρικὸν νεοῦ τυροῦ δι' ἐπιπάσεως ἄλατος ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ. Συνών. *γυρόπασμα*.

γυροπάσσω ἀμάρτ. γυροπάζω Ἀμοργ. Σέριφ. γυροπάντζω Πάτμ. κ.ά.

Ἐκ τοῦ ἐπιρρ. γύρο καὶ τοῦ ρ. πάσσω.

Ἐπιπάσσω δι' ἄλατος ἢ ἀλεύρου ἢ σακχάρους κ.τ.τ. τὴν ἐπιφάνειαν τυροῦ, ἄρτου, γλυκύσματος κ.τ.τ. ἐνθ' ἄν.: *Γιὰ νὰ γυροπάσης τὸ τυρὶ, γυρίντζεις τὸ τυροβόλι ἄνω - κάτω, γιὰ νὰ πέσῃ τὸ τυρὶ μέσα 'ς τὴν γάσα τοῦ τυροπασμάτου, ὅπου εἶναι ἄλατι καὶ γυροπάντζεται τὸ τυρὶ Πάτμ. Τὰ γυροπασμένα τυριὰ τὰ βάντζουμε πάνω 'ς τὴν τάβλα τοῦ τυροκελλιοῦ αὐτόθ. Θὰ τὸ τουβάγῃς τὸ τυρικό καὶ θὰ τὸ γυροπάσης Σέριφ. Συνών. γυροπλάθω. β) Μεταφ., περιφέρομαι περίξ σημείου τινὸς Ἀμοργ.: *Γυροπάζουμε σὰ δοὺς κοράκους*.*

γυροπερίβολο τό, ἐνιαχ. γυροπέρ'βολο Κρήτ.

Ἐκ τῶν οὖς. γύρος καὶ περιβόλι.

Ὁ γύρος, ἡ περιφέρεια, ἡ ἄκρα τοῦ κήπου: Ἄσμ.

Ἀποὺ τὸ γυροπέρ'βολο δὲ λείπ' ἡ πρασινάδα καὶ ἀποὺ τ' ἀχειλάκι σου ἡ ροδοκοκκινάδα.

γυροπερνῶ Πελοπν. (Μάν.)

Ἐκ τοῦ ἐπιρρ. γύρο καὶ τοῦ ρ. περνῶ.

Κατορθώνω νὰ ἐξοικονομῶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Πβ. κακὸ - περνῶ. Συνών. γυροφέρνω 4.

γυροπλάθω ἐνιαχ. ὑροπλάθω Νάξ. (Κορων. Φιλότ.) ὑροπλάθω Νάξ. (Ἀπύρανθ.) ὑροπλάζω Νάξ. (Κορων. Φιλότ.) ὑροπλάζω Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιρρ. γύρο καὶ τοῦ ρ. πλάθω.

Ἐπιπάσσω δι' ἄλατος τὴν ἐπιφάνειαν τυροῦ ἢ δι' ἀλεύρου τὴν ἐπιφάνειαν ζύμης πεπλασμένης εἰς ἄρτον, πλάσσω συν-χρόνως ταῦτα, διὰ νὰ λάβουν κυκλικὸν σχῆμα ἐνθ' ἄν.: *Διὸ - τρεῖς βολές τὰ ὑροπλάθουνε τὰ τυραθότυρα. Τὰ βγάνουνε ἀπὸ μέσ' 'ς τὰ τρεβόλια τὰ ὑραθότυρα, τὰ ὑροπλάθουνε καὶ τὰ βάνουνε πάλι μέσα (τρεβόλια = τυροβόλια) Νάξ. (Ἀπύρανθ.)* "Ὅδε βγάλωμε τ' ἀθότυρο ἀ' τὰ τρεβόλια, τοῦ βάνουμε ὕρω - ὕρω ἄλατι, τὸ ὑροπλάθουμι αὐτόθ. Καλύτερὰ νὰ τὰ ὑροπλάσης τὰ ψωμιά, ἵατὶ ἀργεῖ ὁ φούρνος καὶ δὲ θὰ φουρνίζουσαι, εἶναι παρανεβατὰ αὐτόθ. Δὲ δὲ ὑρόπλασένε τὸ κασκαβάνι (= εἶδος τυροῦ) Φιλότ. Ἐμεῖς ὑροπλάζομενε τὰ τυριὰ αὐτόθ. Συνών. γυροπάσσω 1.

γυροπλάσιμο τό, ἐνιαχ. ὑροπλάσιμο Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τοῦ ρ. γυροπλάθω.

Ἡ ἐπίπασις φρέσκου τυροῦ δι' ἄλατος ἐνθ' ἄν.: *Πολὺ ἄλαττι τοῦ βαλες 'ς τὸ ὑροπλάσιμο κ' εἶναι ἀρμυρὸ Νάξ. (Ἀπύρανθ.)*

γυρόπλασμα τό, ἐνιαχ. ὑρόπλασμα Γ. Ζευγώλ., Ποιμην. Νάξ., Λαογρ. 15 (1953), 95.

Ἐκ τοῦ ρ. γυροπλάθω.

Γυροπλάσιμο, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.

γυροπλεγμένος ἐπίθ. ἐνιαχ. γυροπλεγμένος Πελοπν. (Ἀρχαδ.)

Μετοχ. τοῦ ρ. *γυροπλέκω.

Ὁ πλεγθεὶς γύρω, ὁ περιπλεγθεὶς ἐνθ' ἄν.: *Τὸ γαιτάνι μὲ τὰ λαμπερὰ χρώματά του εἶναι γυροπλεγμένο 'ς τίς μακριὰς πλεξίδες τῆς κόρης Πελοπν. (Ἀρχαδ.)*

γυρόποδας ὁ, Κρήτ.

Ἐκ τῶν οὖς. γύρος καὶ πόδας.

Τὸ κράσπεδον τοῦ γυναικείου φορέματος ὡς περιβάλλον τοὺς πόδας: *Ἡ γλῶσσα τῆς εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὸ βόι τῆς καὶ ἀπὸ τὸ γυρόποδα τοῦ φουστάνιου τῆς (ἐπὶ φλυάρου γυναικός). Συνών. βλ. εἰς λ. γυροπόδι 1.*

γυροποδάτος ἐπίθ. Λεξ. Βλαστ. 325.

Ἐκ τοῦ οὖς. γυροπόδας. Ἡ λ. καὶ εἰς Βλάχ.

Ὁ φέρων γυρόποδα, ὁ ἔχων κροσσῶτον τὸ κράσπεδον τῆς ἐσθῆτος. Συνών. κροσσῶτος.

γυροπόδι τό, Θήρ. Κρήτ. (Βάμ. Νεάπ. Χαν. κ.ά.) — Λεξ. Βάινγ. Ἡπίτ. Μπριγκ. Βλαστ. 326.

Ἐκ τῶν οὖς. γύρος καὶ πόδι. Ἡ λ. καὶ εἰς Βλάχ.

1) *Γυροπόδας*, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.: *Ἡφόρειε εἶνα φουστάνι τὸ γυροπόδι ἦτανε βελουδένιο Θήρ. Τρόπωσε τὸ γυροπόδι ἐκεῖα πού τ' ἔχω σημαδεμένο νὰ τὸ γαζώσωμε Κρήτ. (Νεάπ.)* || Φρ. Ἀγαπάει τὰ γυροπόδια (τέρπεται ἀναστρεφόμενος μετὰ γυναικῶν) Κρήτ. "Ὅπου δὴ γυροπόδι, δὲν ξεκολλᾷ Κρήτ. (Νεάπ.) *Γυροπόδι τῷ γυναικῷ (ἐπὶ γυναικοφίλου) Κρήτ. || Ἄσμ.*

Πλέει τὸ ψάρι 'ς τὸ γιᾶλό, πλέει καὶ τὸ χταπόδι, μικρὸ μόν, 'ς τὸ φουστάνι σου νὰ ἴμωνα γυροπόδι Κρήτ. (Νεάπ.)

*Ὡς εἶν' ἡ στρίγλα, ἡ μίγλα,
ἡ βοδοχειλα, ἡ μελανοχειλα,
πού τὰ βυζά τζη κρέμουνται,
τὰ μαλλιά τζη καίγουνται,
τὰ γυροπόδια τζη τῇ γῆς φανοκαλοῦσι*

(*βοδοχειλα* = ἡ ἔχουσα παχέα χεῖλη, *φανοκαλοῦσι* = σκουπίζουν ἐξ ἐπ' αὐτῶν, περὶ γυναικός ἢ ὁποῖα βασκαίνει) Κρήτ. Συνών. γυροπόδας, γύρος 3ιδ, γυροφούστα-νο 1, ποδογύρι, ποδόγυρος. β) Στενὴ λωρὶς ὑφάσματος ραπτομένη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τμήμα τοῦ κράσπεδου γυναικείου φορέματος πρὸς ἐνίσχυσιν Κρήτ. 2) Τὸ περιθέον τοὺς πόδας κλίνης ὑφασμα Θήρ. Συνών. γυροκοῦρτι-νο 1, γύρος 3στ, τορναλέτο.

γυροποδιάρι τό, ἀμάρτ. γεροποδιαρίν Κύπρ.

Ἐκ τοῦ οὖς. γυροπόδι καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -άρι (II).

Ἡ κατασκευὴ τοῦ γυροποδιοῦ, ἤτοι τοῦ κράσπεδου γυναικείου ἐνδύματος: Ἄσμ.

*Τὰ ροῦχα τὰ νυφικά αἶς ἐδ' δικὰ σου ἐσέναν,
ἀπὸ χονρὶ δῖλια ραφτικόν, δῖλια γεροποδιαρίν.*

